MMM Muistio

Apulaisosastopäällikkö Liisa Saarenmaa puh. 0295162429

Maatalousjaosto 13.10.2017 klo 08:00 / HE 106/2017 vp

MMM:n hallinnonalan kärkihankkeiden tilanne, käytetyt määrärahat ja saavutetut tulokset

Biotalous ja puhtaat ratkaisut -painopistealue

Kärkihanke 2: Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä
Toimenpide 1: Lisätään puun tarjontaa ja monipuolista käyttöä

Metsänomistusrakenteen kehittäminen ja sukupolvenvaihdoksien edistäminen

Metsänomistusrakenteen kehittäminen ja sukupolvenvaihdosten edistäminen -hankkeen tavoitteena on luoda edellytyksiä puun käytön lisäämiselle kasvattamalla muun muassa metsätilakokoa, vähentämällä metsien kuolinpesäomistusta ja tukemalla yrittäjämäisen metsätalouden edellytyksiä. Kärkihankkeen toimeenpanoa on toteutettu verolainsäädännön muutoksilla eikä hankkeeseen ole budjetoitu kärkihankerahoitusta.

Hankkeen myötä tuloverolakiin lisättiin metsälahjavähennys metsätilojen sukupolvenvaihdosten helpottamiseksi ja yrittäjävähennys toteutettiin myös metsätalouden osalta. Yhteismetsien toimintaedellytyksiä on parannettu laskemalla yhteisetuuksien verokantaa 28 prosentista 26,5 prosenttiin. Lisäksi eduskuntakäsittelyssä oleva varainsiirtoverolain muutosesitys (HE 109/2017 vp) edistää toteutuessaan metsätalouden harjoittamisen edellytyksiä osakeyhtiömuodossa.

Metsätieto ja sähköiset palvelut

Metsätieto ja sähköiset palvelut -hanke tehostaa metsävaratiedon hyödyntämistä. Tavoitteena on parantaa tiedon laatua ja liikkuvuutta sekä kehittää sähköisiä palveluita. Hanketta toteutetaan vuosina 2016–2018. Hankkeelle on budjetoitu 13 milj. euroa (4+5+4). Tähän mennessä rahaa on käytetty noin 5,5 milj. e. Kehittämishankkeita toteutetaan metsäsektorin toimijoiden ja sidosryhmien yhteistyönä. Hankkeen toteutumista seuraa ja suuntaa laaja-alainen ohjausryhmä.

Tiedon laadun parantaminen

Tavoitteena on, että metsävaratieto on entistä tarkempaa ja tukee paremmin sähköistä kaupankäyntiä vuoteen 2020 mennessä. Hankkeessa kehitetään kustannustehokkaampia keinoja kerätä tietoja taimikoista sekä testataan uusia kaukokartoituksen mahdollisuuksia kuten monikanavakeilausta. Metsävaratiedon ajantasaisuutta parannetaan muun muassa kehittämällä menetelmiä metsäkoneilla mitatun tiedon hyödyntämiseksi sekä laatimalla uudet harhattomat tilavuusmallit. Metsävaratietoon tuodaan uusia tunnuksia, jotka kuvaavat muun muassa olosuhdetietoa, runkolukusarjaa ja puuston laatua.

Näiden kehittämistoimien pääpaino on pidemmän tähtäimen kehitysloikassa. Hankkeiden tulokset ja kustannus-hyötyanalyysi tuottavat tietoa jatkokehittämiseen. Jo nyt on nähtävissä, että satelliittikuvien muutostulkinnasta saadaan metsälain valvontaan erittäin tehokas ja toimiva

menetelmä. Tähän mennessä käyttöön on tuotettu maaston staattista kulkukelpoisuutta kuvaavia ”olosuhdekarttoja”.

Tiedon liikkuvuuden edistäminen

Tavoitteena on, että metsävaratieto on avointa ja se on helposti saatavilla. Tavoitteen saavuttamisessa keskeisessä roolissa on Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttaminen. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle loka-marraskuussa.

Metsään.fi -palvelusta kehitetään avoin tiedon välitysportaali. Metsään.fi -palvelun kautta metsänomistajan ja metsäsektorin toimijoiden käyttöön on tuotu metsällisen tiedon lisäksi tietoa liito-oravista, muinaisjäännöksistä, luonnonsuojelualueista ja pohjavesialueista. Jatkossa välitettävien tietojen joukkoa on tarkoitus lisätä mm. yleiskaavoilla. Avoimen tiedon liikkuvuuden edistämiseksi kehitetään tiedon jakamisen rajapintoja. Metsään.fi -palvelun tulee osio avoimen tiedon jakeluun. Lisäksi kehitetään ja ylläpidetään tiedon siirroissa käytettäviä metsätietostandardeja. Uusia virallistettua metsätiestandardeja ovat metsäkeskusviesti (sis. metsänkäyttöilmoitus, kemera hakemus ja ilmoitus), puukauppastandardi ja metsätilastostandardi.

Sähköisten palveluiden kehittäminen

Tavoitteena on, että metsänomistajalla on mahdollisuus hoitaa asioita itse sähköisesti ja että metsävaratiedon hyödyntäminen lisääntyy. Uutena sähköisenä palveluna käyttöön tuli kaikille avoin sähköinen puukauppapaikka Kuutio. Metsään.fi palvelua on kehitetty niin, että palvelussa on mahdollisuutta tehdä metsänkäyttöilmoituksen lisäksi kemera rahoitushakemus ja toteutusilmoitus (taimikon varhaishoito ja nuoren metsän hoito). Lisäksi kehitetään seuraavan sukupolven palvelualustaa metsätiedon jakeluun ja laskentapalvelu, jolla VMI tiedon käyttäjät voivat itse tuottaa tarvitsemansa raportit esilasketuista tiedoista.

Lisätietoja: Ylitarkastaja Matti Mäkelä (puh. 0295162307), ylitarkastaja Niina Riissanen (puh. 0295162339)

Kärkihanke 3: Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön

Toimenpide 2. Lisätään ravinteiden kierrätystä ja tehostetaan toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi.

Tavoitteena on, että 50 prosenttia lannan ja puhdistamolietteen ravinteista saadaan kehittyneen prosessoinnin piiriin vesistöjen kannalta herkillä aluilla.

Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma

Kärkihanketoimenpiteenä toteutetaan kokeiluohjelmaa, jossa tavoitteena on biomassojen prosessointiteknologian, kierrätyslannoitteiden tuotannon, ravinteiden kierrätyksen logistiikan ja palveluratkaisujen edistäminen.

Ohjelman käyttöön on varattu rahoitusta seuraavasti: 3,4 M€ vuoden 2016 määrärahoja, 4,5 M€ vuosille 2017 ja 2018 yhteensä 12,4 miljoonaa euroa. VNA hyväksyttiin toukokuussa 2016, jonka jälkeen ohjelma pääsi käynnistymään kesäkuussa 2016. Hakukierroksia on toteutettu nyt viisi kertaa. Myönteisiä hankepäätöksiä on tehty 15 hankkeelle. Näihin rahoituspäätöksen saaneisiin hankkeisiin on sidottu noin 3, 1 M€ vuoden 2016 määrärahoja. Vuoden 2017 määrärahoista on sidottu noin

545 000 €. Myönteisesti linjattuna on viisi hanketta ja niihin on alustavasti haettu 1 047 000 €, tähän käytetään jäljellä olevat vuoden 2016 rahat sekä 2017 rahoitusta.

Ohjelmasta on rahoitettu monipuolisesti erilaisia lannan ja biomassojen prosessointi innovaatioihin liittyviä hankkeita, uusia yrityksiä on perustettu useita. Hankkeita on tasaisesti tullut joka hakuun ja tiedossa on monia valmisteilla olevia hankkeita. Logistiikkaratkaisuja kehittäviä hankeideoita toivottaisiin lisää.

Ohjelma on suunnattu pk-yrityksille, ja hankeideoiden kehittely sekä hankehakemusten tekeminen vaatii tukea ja neuvontaa jota tarjotaan LUKE:en sijoitetusta maatalouden ravinteidenkierrätyskärkihankkeesta sekä hankerahoitusta hallinnoivasta Etelä-Pohjanmaan ELY keskuksesta.

Valtakunnallinen hevosenlannan hyötykäyttöhanke

Hanketta toteuttamaan valittu Envitecpolis Oy on toteuttanut hanketta suunnitelmien mukaan. Hanke on ollut näkyvästi esillä erilaisissa hevostoimijoiden tilaisuuksissa, ohjausryhmän kautta yhteydet tärkeimpiin hevosalan toimijoihin ovat kiinteät.

Isoissa aluetilaisuuksissa on kerrottu elinkeinolle eri tallityypeille ja eri toimintaympäristöihin soveltuvista lannan käsittelyratkaisuista. Nyt on päästy siihen, että tehdään konkreettisia suunnitelmia eri hevostalousyrittäjien lannan ravinteiden kierron ratkaisuiksi lähtien toimijoiden tarpeesta ja kiinnostuksesta. Hanke avustaa myös investointisuunnitelmien tekemisessä sekä tarvittavan luvituksen hakemisessa.

Maatalouden ravinnekierrätyshanke (LUKE)

LUKEn toteuttamassa hankkeessa koordinoidaan maatalouden ravinteiden kierrätystä, autetaan hanketoteuttajia kehittämään hyviä ehdotuksia ja tiedotetaan eri rahoitusmahdollisuuksista sekä teknisistä ratkaisuista. Ravinteiden kierrätyksestä viestitään sekä viljelijöille, potentiaalisille hanketoteuttajille että laajemmin hallinnolle sekä suurelle yleisölle.

Lisätietoja: neuvotteleva virkamies Marja-Liisa Tapio-Biström 0295162400

Kärkihanke 4: Ruoan tuotanto ja sininen biotalous

Toimenpide 1: Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi

Tavoitteena on, että maatalouden kannattavuus on parantunut ja maatilojen maksuvalmiutta on vahvistettu. Turvataan ruoantuotannon ja maatalouden rakennekehityksen edellytykset.

Maatalousinvestointien rahoitus

Vuosille 2016-2019 ajoittuvan rahoituksen suuruus on 90 milj. euroa, josta vuonna 2016 Makeraan tehdyn siirron suuruus 11 milj. euroa ja vuoden 2017 siirron suuruus 30 milj. euroa, vuodelle 2019 jäävä osuus on 49 milj. euroa.

Makeraan osoitettavin kärkihankevaroin mahdollistetaan vuosina 2016-2019 maatilojen tuotantorakennetta parantavien, kustannuksia vähentävien, sekä uuden teknologian ja prosessien käyttöönottoa tukevien investointien rahoitus. Maatalouden investointitukea koskevat säädökset on

annettu vuonna 2015 ja rahoituspäätöksiä on tehty vuoden 2015 lokakuusta lähtien. Investointituessa on jatkuva haku.

Lisäksi panostetaan erityisesti ympäristön tilaa, eläinten hyvinvointia sekä uusiutuvan energian käyttöä edistävien investointien rahoitukseen. Lisäpanostusten toteuttamiseksi nostettiin 20.4.2016 voimaan tulleella asetusmuutoksella salaojitusta, eläinten hyvinvointia, ympäristön tilaa ja uusiutuvan energian käyttöä edistävien investointien tukitasoa viidellä prosenttiyksiköllä aiempaan verrattuna.

Maatalouden investointien rahoitus muodostuu kokonaisuudesta, jossa osa avustusvaroista osoitetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman rahoituskehyksestä (talousarviomomentti 30.10.40) ja kokonaan kansallisesti rahoitettava investointiavustusten osuus Makerasta. Ohjelmakauden alkupuolella rahoituksen painopiste on ohjelmarahoituksen puolella. Tällä varmistetaan se, että investointihankkeiden EU-rahoitusosuudet saadaan kotiutettua ohjelmakauden sulkemiseen mennessä. Ohjelmakauden loppua kohden rahoituksen painopiste siirtyy Makeran puolelle. Kansallisena lisärahoituksena investoinneille voidaan myöntää myös korkotukilainaa (talousarviomomentti 30.10.41) ja valtiontakausta Makeran varoin.

Vuonna 2016 investointitukea haettiin vilkkaasti, myönteisiä investointitukipäätöksiä tehtiin yhteensä noin 1800 kpl, joilla on sidottu investointiavustusvaroja yhteensä noin 86,8 milj. euroa. Näistä hankkeista Makera -rahoitteisia oli 1050 kpl ja Makeran rahoitusosuus 18,3 milj. euroa. Vuonna 2017 haku on jatkunut vilkkaana, 10.10 mennessä on tehty noin 1600 myönteistä investointitukipäätöstä, joilla avustusvaroja on sidottu yhteensä noin 75,7 milj. euroa. Makeran varoin on rahoitettu 933 hanketta joilla varoja on sidottu yhteensä noin 17 milj. euroa.

Tutkimus- ja kehittämishankkeet

Kärkihankkeen varoja voidaan käyttää myös muihin maatilojen kilpailukykyä edistäviin toimiin. Investointiavustusten ohella Makeraan osoitettuja kärkihankevaroja käytetään maatalouden tutkimus- ja kehittämishanketoimintaan. Makerasta rahoitettavissa hankkeissa painotetaan erityisesti maatilojen kilpailukykyä edistävien ja käytännönläheisten tilojen tuottavuutta ja toiminnan kehittämistä tukevien hankkeiden rahoitusta. Tutkimus- ja kehittämishankkeista järjestetään vuosittain kaikille toimijoille avoin rahoitushaku. Vuotta 2017 koskevassa maa- ja elintarviketalouden kehittämistoimintaa koskevassa hankehaussa painopisteinä olivat 1) elinkeinon kehittäminen, kannattavuus ja kilpailukyky, 2) maatalouspolitiikan uudistamistarpeet ja –mahdollisuudet EU:n seuraavalle ohjelmakaudelle sekä 3) raaka-aineista elintarvikkeiksi. Vuotta 2018 koskevan haun painopisteet ovat 1) Maatalouden ympäristövaikutusten tutkimusohjelma eli MATO-ohjelma (politiikkavaikutukset ja niiden yhteensovitus sekä maatalouden uusiutuvat energianlähteet .maaseudun ja maatilojen energiaomavaraisuuden rakennuspalikat, energiasäästön ja -tuotannon käyttämättömät mahdollisuudet) 2) maataloustuotannon riskit ja kilpailukyky ja 3) maatalousmaiden käyttö tulevaisuudessa. Vuosittain maa- ja elintarviketalouden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin on kohdennettu varoja 5,0 miljoonaa euroa.

Lisätietoja: Maatalousylitarkastaja Sanna Koivumäki puh. 0295162437

Toimenpide 2: Avataan vientimarkkinoita suomalaisille elintarvikkeille

Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden vienninedistämiseen on panostettu:

- Food from Finland- vientiohjelmalla, jonka toimintaan on osallistunut jo yli sata suomalaista elintarvikeyritystä . MMM solminut Food from Finlandin kanssa juuri (700 000 euron) arvoisen sopimuksen-.
- Lisäämällä Eviran resursseja eläinlääkintää ja kasvinterveyttä koskevien monimutkaisten vientilupahankkeiden käsittelyn nopeuttamiseksi, pk-yritysten vientiosaamisen parantamiseksi ja vientivalvonnan kehittämiseksi (2017 yli 1 milj. €)
- Ministeri- tai kansliapäällikkövetoisia vientimatkoja jatketaan tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan (viime vuonna elintarvikevientiä edistettiin Iranissa, Kiinassa ja Algeriassa, tänä vuonna ollut - Grüne Woche Saksassa - sekä Japanin ja Etelä-Korean matka maaliskuussa ja Etelä-Afrikka syyskuussa
- Pitkäaikainen työ Kiinan markkinoiden avaamiseksi suomalaiselle sianlihalle on edistynyt vientilupa-asteelle ja vienti käynnistyi kesällä
- Elintarvikkeiden kokonaisvienti Suomesta, pl Venäjä, on kasvanut noin 10% vuodesta 2014 eli 100 M€
- Suomen elintarvikeyritysten vienti EU-maihin kasvoi vuonna 2015 yli 80 M€. Yritykset ovat lisäksi tehneet lukuisia uusia vientisopimuksia, joiden tulokset näkyvät tulevissa vientitilastoissa.

Lisätietoja: Neuvotteleva virkamies Anna-Leena Miettinen, puh. 0295162409

Toimenpide 3: Veteen liittyvien elinkeinojen ja osaamisen avulla (sininen biotalous) lisätään kestävää kasvua

Sinisen biotalouden toimenpide kattaa neljä erillistä toimenpidekokonaisuutta. *Ensimmäinen kokonaisuus* muodostuu sinisen biotalouden kansallinen kehittämissuunnitelman ja Pohjoismaiden sinisen biotalouden tiekartan laatimisesta ja toteuttamisesta. Asiakirjat hyväksyttiin vuoden 2016 lopussa ja niiden toteuttaminen käynnistyi vuoden 2017 alussa.

Toisena kokonaisuutena on kokeiluhankkeiden ja vesialan kansainvälistymistä tukevien toimenpiteiden toteuttaminen hallituksen kärkihankerahoituksen puitteissa. Kärkihankerahoituksella on rahoitettu tähän mennessä kaksi hanketta. Ensimmäinen on uuden ympäristötehokkaan kalanviljelyteknologian kokeilu- ja oppimisympäristön rakentaminen Luonnonvarakeskuksen Laukaan toimipisteeseen. Suunnittelu-, rakennus- ja kehitystyö tehdään vahvassa kumppanuudessa yksityisen sektorin kanssa. Tavoitteena on kehittää Suomen olosuhteisiin soveltuva uudenlainen ympäristötehokas kalankasvatusteknologia. Tähän hankekokonaisuuteen on myönnetty kärkihankerahoitusta yhteensä 2 milj. euroa. Toinen käynnistetty hanke liittyy vesialan kansainvälistymisen vauhdittamiseen. Suomen vesifoorumille on myönnetty yhteensä 0,4 milj. euron rahoitus vuosille 2017-2019 hankkeelle, jonka tarkoituksena on kokeilla uusia toimintamalleja vesialan kansainvälistymisen tehostamiseksi sekä keinoja tukea kokonaisratkaisuja tuottavien klustereiden markkinoille pääsyä. Hankkeen puitteissa tiivistetään yhteistyötä myös Finpron/Business Finlandin kanssa.

Sinisen biotalouden kokeiluhankkeiden rahoittamiseksi käynnistettiin hakumenettely kesällä 2017. Haussa saapui yhteensä 60 hakemusta ja haetun tuen määrä ylitti 10 miljoonaa. Hakemukset kattavat hyvin haun kolme teemaa: vesialan kansainvälistymisen vauhdittaminen, vesistömatkailun uudet palvelukonseptit sekä vesistöissä olevien ravinteiden ja energian kestävä hyödyntäminen. Hakumenettelyn puitteissa on mahdollista käyttää rahoitusta yhteensä 1,5 milj. euroa. Hankepäätökset tehdään loppusyksyn aikana.

Kolmantena kokonaisuutena kärkihankkeessa on hallinnollisten ohjauskeinojen kehittäminen, erityisenä painopisteenä kestävän vesiviljelytoiminnan kasvun mahdollistaminen. Valtioneuvoston tutkimus- ja selvityshankkeessa (VN teas) selvitetään miten ympäristölupakäytäntöjä voisi uudistaa vesiviljelytoiminnan kestävän kasvun vauhdittamiseksi. Hanke päättyy vuoden 2017 lopussa ja tämän jälkeen maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö päättävät mahdollisten toimenpiteiden toteuttamisesta.

Neljäntenä kokonaisuutena kärkihankkeessa on hallituksen vuonna 2016 ja 2017 asettamat täydentävät toimenpiteet. Nämä ovat sinisen biotalouden strategisen tutkimus- ja osaamisagendan laatiminen sekä kansallisen lainsäädännön muuttaminen. Lainsäädäntömuutosten tavoitteena on muuttaa valtionavustuksesta yritystoiminnan tukemiseksi annettua lakia (9/2014) siten, että se mahdollistaa kalanjalostusteollisuuden tukemisen sekä muuttaa sähkön valmisteverosta annettu lakia (1260/1996) siten, että vesiviljely kuuluu sähköveroluokkaan II. Tutkimus- ja osaamisagendan laajapohjainen valmistelutyö on käynnistynyt yrityshaastatteluilla ja marraskuussa järjestetään useita työpajoja. Toukokuussa 2018 ehdotus siirtyy Biotalous- ja puhtaat ratkaisut -ministerityöryhmän hyväksyttäväksi.

Lisätietoja: Erityisasiantuntija Timo Halonen, puh 0295162411

Kärkihanke 5: Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin

Toimenpide 3: Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen

Vaelluskalatoimenpiteelle on varattu yhteensä 7 milj. euroa vuosina 2016–2018. Valtion tuki on strategista julkista vipurahoitusta, jolla luodaan edellytyksiä yhteistyölle, uudenlaisille hankkeille sekä kalakantojen hoito- ja elvyttämistoimenpiteiden jatkuvuudelle. Rahoituskohteita ovat kalatiet, ohitusuomat, kalojen ylisiirtolaitteet ja ylisiirtotoiminta, elinympäristöhankkeet, kotiuttamis- ja tukiistutukset sekä selvitys ja innovaatiohankkeet.

Yhteisrahoitteisia vaelluskalakantojen elvyttämishankkeita on käynnistynyt kymmenellä vesistöalueella: Iijoella, Kemi-Ounasjoella, Oulujoella, Lieksanjoella, Pielisjoella, Hiitolanjoella, Kymijoella, Mustionjoella, Nilsiän reitillä sekä Saarijärven reitillä. Hankkeiden rahoittajina ovat vesivoimayhtiöt, kunnat, maakuntaliitot, kalastusorganisaatiot, EU-rahastot sekä valtio. Yksittäisten hankkeiden valtiontuen osuus vaihtelee 11 - 50 %:n välillä.

Vaelluskalakantojen elvyttämiseen osoitetuista vuosien 2016–2017 määrärahoista on kohdennettu noin 4,8 milj. euroa. Näiden toteutuvien hankkeiden kokonaiskustannukset ovat noin n. 11,7 milj.€, jolloin valtion osuudeksi hankkeiden rahoituksesta muodostuu n. 41 %.

Toteutuksessa olevien hankkeiden lisäksi ELY-keskuksiin on osoitettu hankehakemuksia tai hankesuunnitelmia, joissa hankkeiden kokonaiskustannukset ovat yhteensä noin 10 milj. euroa. Näiden hankkeiden osalta valtion osuudeksi on esitetty keskimäärin 50 %:a kokonaisrahoituksesta.

Hankkeita

Iijoen kärkihankkeessa rakennetaan kalatie Iin Raasakan voimalaitoksen yhteyteen, käynnistetään kalanpoikasten alasvaellusrakenteen pilottihanke Haapakoskella, on käynnistetty pienpoikasten istutusohjelma ja siirretty lohia ja meritaimenia voimalaitosten yli. Lisäksi hankkeessa kunnostetaan

elinympäristöjä Raasakan ja Maalismaan vanhoilla uomilla. Hankkeen kokonaiskustannukset ovat noin 4,3 milj. euroa, josta valtio kattaa 2,0 milj. euroa kärkihankerahoituksella. Aluerahoittajia ovat PVO-Vesivoima Oy, alueen kunnat (Oulu, Ii, Pudasjärvi, Taivalkoski, Kuusamo), Pohjois-Pohjanmaan liitto, kalastusalueet sekä Metsähallitus.

Oulujoen Montan (Muhos) kiinniottolaite otettiin käyttöön 26.8.2017. Rakenteen avulla nousevia kaloja otetaan kiinni, minkä jälkeen ne kuljetetaan voimalaitospatojen ohi virtavesiin kalojen luontaisille lisääntymispaikoille. Siirtolaitteen rakentaminen on Fortumin, Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kuntien sekä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen sekä maa- ja metsätalousministeriön yhteishanke lohen ja taimenen palauttamiseksi Oulujokeen. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 2,65 milj.€, josta valtion osuus oli n. 11 %.

Kemijoella on tehty lohien ylisiirtoja, käynnistetty istutusohjelma sekä kehitetty uudenlaista ratkaisua perinteisen kalatien sijaan kalan kulun edistämiseksi voimalaitospatojen ohi (ns. Kalasydän -innovaatio). Lisäksi Kemijoelle on esitetty rakennettavaksi vaelluskalojen kiinniottolaite Taivalkosken voimalaitoksen yhteyteen.

Kymijoella avattiin Korkeakosken kalatie kesäkuussa 2016. Kalatie avaa Kymijoen vaelluskaloille kulkumahdollisuuden aina Anjalankoskelle saakka. Kalatie luo merkittäviä elinkeinomahdollisuuksia joen kalastusmatkailun kehittämiseksi. Kymijoen pääuoman koskia on kunnostettu helikopterisoraistuksin vuonna 2016. Lisäksi Helsingin Energia on käynnistänyt suunnitteluhankkeen kalan kulun järjestämiseksi Ahvenkosken ja Klåsarön voimalaitosten ohi.

Mustionjoella aloitetaan kalateiden rakentaminen syksyn 2017 aikana kahteen alimpaan voimalaitokseen, Billnäsiin ja Åminneforsiin. Valtion osuus hankkeessa on 0,8 milj.€. Hankkeen omarahoitus muodostuu alueen kuntien, voimayhtiön (Koskienergia) sekä EU-Freshabit -hankekokonaisuuden rahoitusosuuksista.

Lieksanjoella on käynnistetty kolmevuotinen järvilohen ja järvitaimenen palautukseen ja tukitoimiin pohjautuva hanke, jossa kunnostetaan Lieksanjoen Pankajärven yläpuolisia koskialueita, tehdään tehostettuja emokalojen ylisiirtoja sekä järvilohen ja järvitaimenen tuki-istutuksia. Alueen omarahoitus koostuu kuntien, voimayhtiön (Kemijoki Oy) sekä kalastusalueiden rahoitusosuuksista.

Pielisjoella ollaan toteuttamassa hanketta järvilohelle soveltuvan lisääntymis- ja poikasalueen rakentamiseksi Kuurnan voimalaitoksen yhteyteen (*Saimaan järvilohen kärkihanke*). Hankkeessa Kuurnankoskeen johdettaisiin pysyvä 35 kuution virtaus läpi vuoden, joka mahdollistaisi järvilohen luontaisen lisääntymisen. Arvioitu valtion osuus hankkeessa on 1,3 - 1,5 milj.€. Hankkeen vesilain mukainen lupahakemus on jätetty aluehallintovirastoon.

Hiitolanjoella Rautjärven kunta on lunastanut Lahnasenkosken (Vantaan Energia) voimalaitoksen. Kunnostustöihin ja voimalaitoksen ohitukseen on suunnitteilla hanke, jonka kokonaiskustannukset ovat n. 0,8-0,9 milj.€. Aluerahoittajia hankkeessa ovat alueen kunnat sekä alueella toimivat säätiöt.

Nilsiän reitin Juankoskeen ja Karjalankoskeen on suunniteltu kalateiden rakentamista. Hankkeen kokonaiskustannus olisi n. 0,7 milj.€. Hankkeen rahoittaisivat Savon Voima ja valtio. Rakentamaan voitaisiin päästä vuonna 2018.

Saarijärven reitin Hietamaan ja Leuhunkoskeen on suunniteltu teknisiä kalatietä, joiden päärahoittajana on Vattenfall. Hanke saa tukea EU:n Life-rahastosta (Freshabit). Hietaman kalatien lupahakemus on jätetty aluehallintovirastoon. Hankkeen kokonaiskustannukset ovat noin 2,3 milj. €.

Selvitys-, innovaatio- ja tukihankkeet

Varsinais-Suomen ELY-keskus teetti kärkihankerahoituksen turvin selvityksen Suomen pienvesivoimaloiden lupien kalatalousvelvoitteista ja virtaamavelvoitteista. Selvitykseen sisältyi 153 kpl alle 5 MW:n vesivoimalaitosta. Työn tarkoituksena oli saada kokonaiskuva pienvesivoiman lupatilanteesta kalatiestrategian ja vesipuitedirektiivin toimeenpanon näkökulmasta. Selvitys valmistui 4/2017.

Kärkihankerahoituksella on tuettu lappilaista Kalasydän-hanketta. Innovaatio on vaihtoehto perinteiselle kalatielle. Hanketta vetää rovaniemeläinen Kalasydän Oy. Rakenne on parhaillaan koekäytössä Oulujoen merikoskessa.

Luonnonvarakeskus (LUKE) on osatoimijana kaikissa kärkihankkeissa asiantuntija- ja kehittämistehtävissä. Kärkihankkeissa vaadittavan tutkimus-, kehittämis- ja seurantatyön varmistamiseksi LUKE:lle on osoitettu kärkihankerahoitusta yhteensä 0,5 milj. € vuosina 2016–2018. LUKE osoittaa vastaavasti tähän toimintaan 25% omarahoitusta.

Lisätietoja: Ylitarkastaja Jouni Tammi, puh. 0295162313

Liite 1. MMM:n hallinnonalan kärkihankkeiden rahoitus vuosina 2016-2018

Kärkihanke	**Momentti**	**2016**	**2017**	**2018**	**Määräraha yhteensä**
Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi	30.20.61	11,0	30,0	49,0	90
Avataan vientimarkkinoita suomalaisille elintarvikkeille	30.20.47, 30.01.01	1,0	2,5	1,5	5,0
Lisätään puun tarjontaa ja monipuolista käyttöä	30.40.22	4,0	5,0	4,0	13,0
Lisätään ravinteiden kierrätystä ja tehostetaan toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi	30.40.22	3,9	5,0	5,0	13,9
Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen	30.40.31	1,5	2,5	3,0	7,0
Veteen liittyvien elinkeinojen ja osaamisen avulla (sininen biotalous) lisätään kestävää kasvua	30.40.22	2,0	2,0	1,0	5,0
YHTEENSÄ		**23,4**	**47,0**	**63,5**	**133,9**

Liite 2: **Valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko**

Eduskunnan kannanotto ja miten siinä edellytettyjä asioita on alettu toimeenpanna

1. **Ruokamarkkinoiden aidon toimivuuden ja kilpailullisuuden edistäminen, tasapuolisesta kilpailuasetelmasta huolehtiminen tarvittavin lainsäädäntötoimin**
   - ✓ Ruokaketjun selvitysmiehen raportti 2.7.
   - ✓ VNP julkisista elintarvike- ja ruokahankinnoista: Opas vastuullisista elintarvikehankinnoista ja kriteeristön perehdytyskiertue käynnissä (Motiva ja EkoCentria)
   - ✓ MMM asettaa työryhmän, joka luo pohjaa elintarvikemarkkinalaille ja ruoka-asiamiehen viralle ja johon jäseniksi OM, TEM, KKV sekä pysyviksi asiantuntijoiksi MTK, SLC, ETL, PTY, MaRa (tiedote 26.9.)
   - ✓ **MMMa 218/2017 eräiden elintarvikkeiden alkuperämaan ilmoittamisesta**(1.6.2017-31.5.2019)
   - ✓ **ehdotus - alkuperämaan ilmoittaminen tarjoilupaikoissa** ehdotus oli lausuntokierroksella 20.8.2017; muokataan parhaillaan saatujen kommenttien pohjalta; **notifioitava** komissiolle ja muille jäsenvaltioille -> asetus voidaan antaa aikaisintaan vuoden vaihteen jälkeen
   - ✓ Ruoanarvostuskampanjan toimija valittu 09/2017 markkinointitoimisto Kitchen Oy; kampanja käynnistyy 01/2018
   - ✓ ”Ruokafaktasivusto” tulossa syksyllä 2017 (Luke ja Evira); kieliversioiden määrä pohdinnassa
2. **Numeeriset tavoitteet elintarvikeketjun ruokahävikin vähentämiselle, päiväysmerkintöjen uusimistarpeen selvittäminen**
   - ✓ Valtakunnallinen MMM:n rahoittama hävikkiviikko 11.-17.9. (Kuluttajaliitto ja Motiva, oppilaitokset, jäteyhtiöt).
   - ✓ Hävikin numeeriseksi vähennystavoitteeksi esitetään -50 % vuoden 2012 tasosta.
   - ✓ Vähennystavoite noudattaa YK:n Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteita, joihin komissio ja EU-parlamentti tähtäävät.
   - ✓ Päiväysmerkinnät ovat osa menossa olevaa elintarvikelain kokonaisuudistusta (voimaan 2019),
   - ✓ Myös komissio pureutuu päiväysmerkintöihin hävikin näkökulmasta (Food Waste and Loss Platform 7.11.)
   - ✓ VN-TEAS -hanke Lex Foodwaste (lainsäädäntötarkastelu hävikin vähentämiseksi) - tulokset 12/2017
   - ✓ Wastestimator (työkalu hävikin mittaamiseen kotitalouksissa ja ruokapalveluissa) hankkeen tulokset (2017) osoittavat ruokapalveluiden hävikin vähentyneen 20 %.
   - ✓ YM: valtakunnallinen jätesuunnitelma ’VALTSU’
   - ✓ Vapaaehtoiset sitoumukset: toimijoiden aktiivisuus näkyväksi esim. kirjalliset sopimukset lahjoittaja-hyväntekeväisyysjärjestö, kuluttajan huomioiminen (pakkaus, pakkauskoko, päiväysmerkinnät, viestintä).
   - ✓ Lakialoite LA 29/2016
3. **Ennakkovaikuttamisen systemaattinen lisääminen ja tehostaminen EU-lainsäädännön valmistelussa**

- ✓ CAP-vaikuttaminen, jotta erityispiirteet huomioidaan
- ✓ eri yhteyksissä on tuotu esiin Suomen kantoja
- ✓ tehtävä tarkempia kirjallisia ehdotuksia kun tiedonantojen perusteella nähdään komission linjauksia
- ✓ osallistutaan aktiivisesti eläin- ja kasvinterveyden kv yhteistyöhön, kansainvälisen kasvinterveysvuoden 2020 järjestämiseen (Suomen aloite) ja kv standardien ja EU-säädösten kehittämiseen.

4. Riittävät resurssit elintarvike- ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen

- ✓ MMM ohjannut kärkihankerahaa Eviran markkinoillepääsyselvityksiin sekä pk-yritysten neuvontaan.
- ✓ MMM rahoittanut vuonna 2017 Food from Finland -ohjelmaa, jatkorahoitus VN:ssa selvitettävänä.
- ✓ MMM rahoittanut Kiinaan elintarvikeasioihin perehtyneen attasean (Food and Agriculture Counsellor).
- ✓ Vientikoulutusohjelman hankehaku päättyi 29.9.: kaksi hakemusta

5. Kotimaisen ruoan ja lähiruoan pienimuotoisen jalostuksen helpottaminen

- ✓ Kotimaisen ja lähiruoan pienimuotoisen jalostuksen helpottamista selvitetään elintarvikelain kokonaisuudistuksen yhteydessä.
- ✓ Lisäksi Evirassa käynnissä hanke, jossa selvitetään lihantarkastusmaksujen kohtuullistamista

Lisätietoja: Neuvotteleva virkamies Anna-Leena Miettinen puh. 0295162409